

М.В. Величко

Державне підприємство «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України», м. Київ, Україна

КРУГЛИЙ СТІЛ «ПРОТИДІЯ НЕЗАКОННОМУ ОБІГУ ПЕСТИЦИДІВ В УКРАЇНІ» ПЛІДНЕ ОБГОВОРЕННЯ

M. Velichko

L.I. Medved's Research Center of Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety, Ministry of Health, Ukraine, Kyiv, Ukraine

The round table "Combating illegal trafficking of pesticides in Ukraine" – fruitful discussion

На екологічний, соціальний та економічний стан в Україні впливають багато факторів. Серед них проблема хімічної безпеки, яка стала особливо нагальною останнім часом. Йдеться про імпорт, виробництво, запобігання, транспортування, використання, знищення, утилізацію хімічних речовин, зокрема хімічних засобів захисту рослин (ХЗЗР).

Указ Президента України від 19 березня 2021 року № 104/2021 ввів у дію рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про заходи щодо підвищення рівня хімічної безпеки на території України» від 19 березня 2021 року (далі – Рішення). У ньому діяльність КМУ на даному етапі визнається недостатньо ефективною щодо управління ризиками та протидії загрозам хімічного характеру. КМУ доручено сформувати перелік наявних акредитованих хімічних лабораторій науково-дослідних інститутів та вирішити питання створення на їхній базі відповідно до профілю діяльності центрів (референс-лабораторій) для здійснення моніторингу, виявлення та ідентифікації небезпечних хімічних речовин.

Рішенням РНБО України запропоновано КМУ утворити Міжвідомчу комісію з питань управління хімічною безпекою і поводження з хімічними речовинами та посилення спроможностей референс-центру з визначення токсичних та контрольованих хімічних речовин, утвореного на базі Державного підприємства «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України».

Втілюючи в життя рішення РНБО, в грудні 2021 року проведено круглий стіл на тему: «Протидія незаконному обігу пестицидів в Україні».

Організатори та учасники круглого столу: Державне підприємство «Науковий центр превен-

Especially recently, problems in the field of chemical safety have become relevant for Ukraine, which indicates the existence of a threat to the national security of the state, which is due to unsatisfactory handling (import, production, storage, transportation, use, destruction and disposal) of chemical hazardous substances, including chemical plant protection products (hereinafter referred to as plant protection products), which negatively affects the ecological, social, and economic condition of the country. This is also noted in the Decree of the President of Ukraine dated March 19, 2021 No. 104/2021, which implemented the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine "On measures to increase the level of chemical safety in the territory of Ukraine" dated March 19, 2021 (hereinafter – the Decision). In the Decision, the current activity of the CMU is recognized as insufficiently effective in managing risks and countering threats of a chemical nature to the national security of Ukraine. Among them, the CMU is tasked with creating a list of existing accredited chemical laboratories of research institutes and solving the issue of creating centers (reference laboratories) on their basis in accordance with the activity profile for monitoring, detection and identification of hazardous chemicals.

The decision of the National Security Council of Ukraine proposed to the CMU to establish an Interdepartmental Commission on Chemical Safety Management and Handling of Chemical Substances and Strengthening the Capacities of the Reference Center for the Determination of Toxic and Controlled Chemical Substances, established on the basis of the L.I. Medved's Research Center for Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety, Ministry of Health, Ukraine (State Enterprise).

Therefore, on the basis of the "L.I. Medved's Research Center for Preventive Toxicology, Food and

тивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України»; Національна академія СБ України; Український науково-дослідний інститут спеціальної техніки та судових експертиз СБ України; Національна академія внутрішніх справ; Державна екологічна академія післядипломної освіти Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України; Європейська бізнес асоціація в Україні; Державна прикордонна служба України; Держпродспоживслужба України; Європейська бізнес асоціація; Американська торговельна палата в Україні; Український клуб аграрного бізнесу.

Мета круглого столу – обговорення результатів комплексного огляду стану хімічної безпеки в Україні у світлі загроз хімічного характеру в умовах незаконного обігу пестицидів та ефективність наявної протидії суб'єктів її забезпечення, а також презентація практичного poradnika «Протидія незаконному обігу в Україні пестицидів».

Відкрив роботу круглого столу з вітальним словом член-кор. НАМН України, доктор медичних наук, професор М.Г. Проданчук – директор Наукового центру превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя МОЗ України. Доповідач окреслив напрямки загроз національній безпеці України хімічного характеру та роль і задачі референс-центру з визначення токсичних та контрольованих хімічних речовин у системі громадського здоров'я України з протидії зазначеним загрозам у частині компетенції.

Виконуючий обов'язки директора Департаменту державного нагляду (контролю) за дотриманням санітарного законодавства, санітарного та епідемічного благополуччя населення Держпродспоживслужби України В.В. Шкуро зробив акцент на важливості контролю за обігом в Україні пестицидів і агрохімікатів для реалізації основних принципів та вимог щодо безпечності та якості харчових продуктів.

Від Державної екологічної академії післядипломної освіти Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України з доповіддю на тему «Міжнародне законодавство як інструмент контролю за переміщенням пестицидів між державами» виступив В.П. Євсєєв Він наголосив на важливості гармонізації вітчизняного законодавства до вимог законодавства ЄС щодо пестицидів та утилізації їх відходів.

І.М. Максимчук – представник Міністерства внутрішніх справ України, висвітлюючи проблеми нормативно-правового регулювання обігу в Україні хімічно небезпечних речовин, включаючи і ХЗЗР, зупинився на питаннях актуальності та особливостях проведення експертизи отруйних речовин. Він

Chemical Safety of the Ministry of Health of Ukraine" (State Enterprise) and on initiative, as a Ukraine Reference Center of Identification of Toxic and Controlled Chemical Substances, on December 1, 2021, a round table was held on the topic: "Combating the illegal circulation of pesticides in Ukraine."

Organizers and participants of the round table: State Enterprise "L.I. Medved's Research Center for Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety of the Ministry of Health of Ukraine"; National Academy of the Security Council of Ukraine; Ukrainian Research Institute of Special Equipment and Forensic Examinations of the Security Council of Ukraine; National Academy of Internal Affairs; State Environmental Academy of Postgraduate Education of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine; European Business Association in Ukraine; State Border Service of Ukraine; State Production and Consumer Service of Ukraine; European Business Association; American Chamber of Commerce in Ukraine; Ukrainian Club of Agrarian Business.

The purpose of the round table was to discuss the results of a comprehensive review of the state of chemical safety in Ukraine about of chemical threats in the conditions of illegal trafficking of pesticides and the effectiveness of existing countermeasures by the subjects of its support, as well as the presentation of a practical advisor "Combating the illegal circulation of pesticides in Ukraine".

M. Prodanchuk – the member-cor. National Academy of Sciences of Ukraine, Doctor of Medical Sciences, Professor – Director of the "L.I. Medved's Research Center for Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety of the Ministry of Health of Ukraine" (State Enterprise) was opened the work of the round table with a welcome speech. The speaker outlined the directions of threats to the national security of Ukraine of a chemical nature and the role and tasks of the Reference Center for the determination of toxic and controlled chemical substances in the public health system of Ukraine in countering the specified threats in terms of competence.

V. Shkuro – acting Director of the Department of State Supervision (Control) of Compliance with Sanitary Legislation, Sanitary and Epidemic Welfare of the Population of the State Production and Consumer Service of Ukraine stressed the importance of control over the circulation of pesticides and agrochemicals in Ukraine for the implementation of basic principles and requirements for the safety and quality of food products.

V. Yevseev – a representative from the State Environmental Academy of Postgraduate Education of the Ministry of Environmental Protection and Natural Resources of Ukraine, gave a speech on the topic "International legislation as a tool for controlling the movement of pesticides between states".

I. Maksymchuk – a representative of the Ministry of Internal Affairs of Ukraine spoke on the topic

запропонував виділити експертизу бойових отруйних речовин, що має особливе значення в умовах стрімкого розвитку суспільно-політичної ситуації не лише в Україні, але й в усьому світі, в окремий вид експертизи. Мається на увазі несанкціоноване застосування заборонених хімічних бойових отруйних речовин на кшталт речовини типу «Новачок» або інших маловідомих, майже невідсліжених щодо наслідків негативного впливу на людину та біорізноманіття сполук.

Представник Державної прикордонної служби України М.А. Зверев у виступі щодо ролі ДПС України у протидії незаконному обігу в країні пестицидів відзначив важливість подібних заходів для поліпшення взаємодії всіх суб'єктів, визначених державою, у вирішенні зазначеного питання. Це сприятиме ефективному захисту населення та довкілля від небезпечних хімічних чинників різного походження в умовах імпорту хімічної продукції на територію нашої держави.

Представники від бізнесу у дотичній сфері висвітлили ряд важливих питань. Так, В.М. Погорілий – керівник агрохімічного напрямку в Україні та М.О. Шимкус – координатор підкомітету щодо поводження з тарою з-під ЗЗР (Європейська бізнес асоціація) презентували проект в Україні «Агроварта – система утилізації тари з-під ЗЗР». Мета зазначеного проекту – впровадження принципу «забруднювач платить» та механізму розширеної відповідальності виробника; створення онлайн платформи для збору тари у кінцевих споживачів та напрацювання єдиних вимог до операторів ринку поводження з небезпечними відходами.

О.В. Кухар – юрисконсульт, координатор Комітету захисту рослин Українського клубу аграрного бізнесу виступила з повідомленням «Поводження з пестицидами у сільському господарстві». Доповідь торкалася проблем захисту українського бджільництва в умовах зростання обсягів використання пестицидів у народному господарстві, наголос було зроблено на шляхах вирішення проблеми, зокрема на посиленні співпраці влади, бджолярів і аграріїв.

Менеджер з питань стратегічного розвитку Т.І. Насонова (Агропромисловий комплекс; Насінництво, Американська торговельна палата в Україні), розповіла про важливість боротьби з фальсифікованими засобами захисту рослин та надала пропозицію щодо внесення змін до Кримінального кодексу України, посилюючи відповідальність за порушення законодавства про захист рослин, а також до Законопроекту №4601 ВРУ. Дотримуючись правил поводження з пестицидами аграрії можуть безпечно та ефективно захистити свій врожай, не завдаючи шкоди своєму здоров'ю.

"Problems of regulatory and legal regulation of the circulation of chemically hazardous substances in Ukraine, including hazardous substances" and devoted his speech to the issues of relevance and peculiarities of the examination of toxic substances, noted the importance of harmonizing domestic legislation with the requirements of EU legislation regarding pesticides and their waste disposal. He proposed to separate the "expertise of combat toxic substances", which has become especially relevant in recent years in the conditions of the rapid development of the socio-political situation not only in Ukraine, but in the world as a whole, into a separate type of expertise. This refers to the unauthorized use of prohibited chemical warfare poisons, such as "Novachok" type substances or others, which are little known and have not yet been investigated in terms of the consequences of their negative impact on humans and biodiversity.

M. Zverev A. – a representative of the State Border Service of Ukraine in his speech, regarding the role of the DPS of Ukraine in combating the illegal circulation of pesticides in Ukraine, he noted the importance of conducting similar measures to improve the interaction of all subjects determined by the state in solving the specified issue. This will make it possible to effectively protect the population and the natural environment from dangerous chemical factors of various origins in the conditions of the import of chemical products into the territory of the state.

The speeches of business representatives in the specified area concerned the following issues.

V. Pohoriliy – Head of the agrochemical department in Ukraine and Shimkus M.O. - The coordinator of the Subcommittee on the handling of containers from hazardous materials (European Business Association) presented the project in Ukraine "Agro Varta - a system of disposal of containers from hazardous materials." The purpose of the mentioned project is to implement the "polluter pays" principle and the extended producer responsibility mechanism; creation of an online platform for collecting containers from end consumers and developing uniform requirements for hazardous waste management market operators.

O. Kukhar – Legal consultant, Coordinator of the plant protection committee, Ukrainian Club of Agrarian Business gave a report on the topic: "Management of pesticides in agriculture", which related to the problems of protection of Ukrainian beekeeping in the conditions of increasing volumes of pesticide use in the national economy. The proposed way to solve the problem is to improve cooperation between authorities, beekeepers and farmers.

T. Nasonova – Manager of strategic development (Agro-Industrial Complex; Seed Production), the American Chamber of Commerce in Ukraine, in her speech speaker noted the importance of combating falsified plant protection products and offered a proposal to amend the Criminal Code of Ukraine by

Від Служби безпеки України із доповідями виступили:

О.Ф. Бантишев – провідний науковий співробітник НА СБ України на тему: «Незаконні дії з пестицидами – підґрунття до тяжких або особливо тяжких кримінальних правопорушень (злочинів)»; І.В. Кучинська – провідний науковий співробітник Українського науково-дослідного інституту спеціальної техніки та судових експертиз СБ України – «Сучасні технології ідентифікації пестицидів на місці злочину під час проведення слідчих дій»; М.В. Величко – професор кафедри НА СБ України – «Пестициди як товари подвійного використання: проблеми контролю обігу в Україні та шляхи їх вирішення». Провідна думка їхніх виступів була такою: пестициди – це високотоксичні (отруйні) речовини, їхнє виробництво, продаж, транспортування, зберігання, застосування, утилізація, знищення та знешкодження повинні бути об'єктами суворого регулювання та контролю.

Слід завжди пам'ятати, що пестициди в значних концентраціях діючих речовин – це хімічна зброя. Відповідно до змісту Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення (Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction) – міжнародного договору в рамках ООН щодо контролю озброєнь, зокрема масового знищення людей, є засобом подвійного використання. Вчинення незаконних діянь (дії або бездіяльності) з контрафактними (ст.176 КК «Порушення авторського права і суміжних прав»; ст. 229 КК України «Незаконне використання знаку для товарів і послуг, фірмового найменування, кваліфікованого зазначення походження товару») або контрабандними (ст. 201 КК України) пестицидами можуть бути підготовкою до тяжких або особливо тяжких злочинів. Так, однією із форм диверсії, що вчиняється з метою ослаблення держави, може стати масове отруєння, знаряддя якого – пестициди (ст. 113 КК України). Можуть використовуватися пестициди також і для умисного вбивства (ч. 1 чи ч. 2 ст. 115 КК України) або навіть для посягання на життя державного чи громадського діяча (ст. 112 КК України).

До таких злочинів слід віднести також навмисне ввезення в обіг на ринку України (випуск на ринок України) небезпечної продукції (ст. 227 КК України); невжиття заходів щодо ліквідації наслідків екологічного забруднення (ст. 237 КК України); забруднення або псування земель (ст. 239 КК України); порушення законодавства про захист рослин (ст. 247 КК України). Пестициди можуть бути знаряддям злочину у разі незаконного виробництва, виготовлення, придбання, перевезення, пересилання,

increasing liability for violations of plant protection legislation to Draft Law No. 4601 of the VRU. Adherence to the rules for the handling of pesticides by farmers can safely and effectively protect their crops without harming their health.

The following spoke from the Security Service of Ukraine: O. Bantyshev – leading researcher at the National Security Council of Ukraine on the topic: "Illegal actions with pesticides as preparation for serious or especially serious criminal offenses (crimes)"; I. Kuchynska – leading researcher of the Ukrainian Research Institute of Special Equipment and Forensic Expertise of the Security Council of Ukraine on the topic: "Modern technologies for identification of pesticides at the crime scene during investigative actions"; M. Velichko – professor of the Department of the National Academy of Sciences of Ukraine on the topic: "Pesticides as dual-use goods: problems of circulation control in Ukraine and ways to solve them."

Speakers from the Security Council of Ukraine stated the following: the pesticides are inherently highly toxic (poisonous) substances and their production, sale, transportation, storage, application, disposal, destruction and disposal must be subject to strict regulation and control.

It should be borne in mind that pesticides in significant concentrations of active substances are chemical weapons and in accordance with the content of the Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons (Convention on the Prohibition of the Development, Production, Stockpiling and Use of Chemical Weapons and on their Destruction) – an international agreement within the framework of the UN in the field of arms control and, first of all, mass destruction of people, is a dual-use product.

In this regard, special attention should be paid to the fact that the commission of illegal acts (actions or inactions) with counterfeit ones (Article 176 of the Criminal Code "Infringement of copyright and related rights"; Article 229 of the Criminal Code of Ukraine "Illegal use of a mark for goods and services, brand name, qualified indication of the origin of the goods") or contraband (Article 201 of the Criminal Code of Ukraine) pesticides can be preparation for serious or especially serious crimes. So, for example, one of the forms of sabotage committed with the aim of weakening the state can be mass poisoning, the tool of which can be pesticides (Article 113 of the Criminal Code of Ukraine). Pesticides can also be used for intentional homicide (Part 1 or Part 2 of Article 115 of the Criminal Code of Ukraine) or even for encroachment on the life of a state or public figure (Article 112 of the Criminal Code of Ukraine).

Such crimes should also include the intentional introduction into circulation on the market of Ukraine (release on the market of Ukraine) of dangerous products (Article 227 of the Criminal Code of Ukraine); fail-

зберігання з метою збуту або збут отруйних речовин (ст. 321 КК України). Не можна виключити можливості використання пестицидів з метою вчинення порушення порядку здійснення міжнародних передач товарів, що підлягають державному експортному контролю (ст. 333 КК України) тощо.

Тобто, пестициди підпадають під категорію товарів подвійного використання, а значить і дотримання вимог Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення, застосування хімічної зброї та про її знищення, яка була ратифікована Україною (Закон України N 187-XIV від 16.10.98).

Відповідно до Порядку здійснення державного контролю за міжнародними передачами товарів подвійного використання, затвердженого Постановою КМУ від 28 січня 2004 р. N 86, пестициди можуть використовуватися в якості «хімічних сумішей», що містять один або більше таких хімікатів для масового знищення людей.

Від імені авторського колективу (М.Г. Проданчук, О.П. Кравчук, А.П. Гринько, О.Ф. Бантишев, М.В. Величко, О.С. Ковалюк, І.М. Салагор, О.А. Ляшуга, І.М. Максимчук) виступив кандидат біологічних наук М.В. Величко. Було репрезентовано практичний порадики «Протидія незаконному обігу в Україні пестицидів».

За результатами виступів учасників круглого столу модератор заходу член-кореспондент НАМНУ М.Г. Проданчук підбив підсумки а також окреслив пріоритетні напрямки діяльності суб'єктів забезпечення хімічної безпеки держави щодо протидії незаконному обігу в Україні пестицидів, а саме:

1. Інформування громадськості щодо усвідомлення ризиків хімічної небезпеки від використання контрабандних та контрафактних пестицидів.

2. Удосконалення регуляторної бази щодо безпечного поводження з пестицидами як небезпечними хімічними речовинами.

3. Поліпшення контролю за транскордонним переміщенням пестицидів як небезпечних хімічних речовин.

4. Покращення можливостей визначення невідомих хімічних речовин серед контрабандних та контрафактних пестицидів.

Відомості про автора

Величко Микола Васильович – кандидат біологічних наук, старший науковий співробітник, Державне підприємство «Науковий центр превентивної токсикології, харчової та хімічної безпеки імені академіка Л.І. Медведя Міністерства охорони здоров'я України», вул. Героїв Оборони, 6, 03680, м. Київ, Україна.

Information about the author

Mykola Velichko – candidate of biological sciences, senior researcher of the L.I. Medved's Research Centre of Preventive Toxicology, Food and Chemical Safety, Ministry of Health, Ukraine (State Enterprise). Address: 6 Heroiv Oborony str., 03127, Kyiv, Ukraine.

ure to take measures to eliminate the consequences of environmental pollution (Article 237 of the Criminal Code of Ukraine); pollution or damage to land (Article 239 of the Criminal Code of Ukraine); violation of legislation on plant protection (Article 247 of the Criminal Code of Ukraine). Pesticides can be an instrument of crime in the case of illegal production, manufacture, acquisition, transportation, and forwarding, storage for the purpose of sale or sale of poisonous substances (Article 321 of the Criminal Code of Ukraine).

It is not possible to exclude the possibility of using pesticides in order to violate the order of international transfers of goods subject to state export control (Article 333 of the Criminal Code of Ukraine), etc.

That is, pesticides fall under the category of dual-use goods, which means compliance with the requirements of the Convention on the prohibition of the development, production, stockpiling, use of chemical weapons and on their destruction, which was ratified by Ukraine by Law of Ukraine N 187-XIV dated 10.16.98.

In accordance with the Procedure for State Control of International Transfers of Dual-Use Goods approved by the Resolution of the CMU of January 28, 2004 No. 86, pesticides, as chemicals, can be used as "chemical mixtures" containing one or more such chemicals for the mass destruction of people.

Speaking on behalf of the author's collective M. Velichko (M. Prodanchuk, O. Kravchuk, A. Grynko, O. Bantyshev, M. Velychko, O. Kovalyuk, I. Salagor, O. Lyashuga, I. Maksymchuk) presented the compilers with a practical advisor "Combating the illegal circulation of pesticides in Ukraine".

Based on the results of the presentations of the round table participants, the moderator of the event, M. Prodanchuk, summarized and outlined the following priority areas of activity of the subjects of ensuring the chemical safety of the state in relation to combating the illegal circulation of pesticides in Ukraine, namely:

1. Informing the public to improve understanding of the risks of chemical hazards from the use of contraband and counterfeit pesticides;

2. Improvement of the regulatory framework for the safe handling of pesticides as hazardous chemicals;

3. Improving control over the cross-border movement of pesticides as dangerous chemicals;

4. Improving the ability to identify unknown chemicals among smuggled and counterfeit pesticides.

Стаття надійшла до редакції 12.04.2022 р.

Received April, 12, 2022.